

είναι καθαρά. Ἐσὺ μὰς τὰ ξεχώρισε. Ἐμεῖς οἱ δημοτικιστᾶδες — οἱ Ψυχαριστῆς καθὼς τοῦ λόγου σου πεισματῶνεις νὰ μὰς ὀνοματίζεις — εἴμαστε οἱ ἔθνη, ἐκεῖνοι δηλαδή πού θένε ριζικό ξαναγεννημὸ κ' ἥρωικό μεγαλωμα τοῦ ἔθνους. Ἐσεῖς οἱ μισοὶ κ' οἱ καθαρευουσιάνοι εἰστέ οἱ Ἑλλαδικοί, οἱ μικροζωῖτες, οἱ συντηρητικοὶ δασκαλοφοβούμενοι, οἱ ἀντιπρόσωποι κ' ἱεροφάντες κάθε μικρούλικου, κάθε στενοκέφαλης λογικῆς, κάθε χουζουριάς, νύστας καὶ καμαρωμένης ἀτολμίας. Σοῦ χρωστοῦμε χάρη πού μὰς τὸ ξεδιάλυσες αὐτὸ ἔτσι χτυπητὰ καὶ ξάστερα. Ἐμεῖς τώρα ξέριουμε πιά γιατί μένετε μουνδιασμένοι καὶ τρεμουλιαστοί, κ' ἐσεῖς πάλι ἀπὸ τὴν ἄλλη μερὶά ἔχετε τὴν καλοσύνη ν' ἀναγνωρίζετε πὼς τὸ φῶς καὶ τὸν ἀγέρα τῆς υἱείας ἐμεῖς τότε φέρνουμε ἀπὸ τὴν ἀγρισύνη τοῦ βουνοῦ. Νὰ μὰς τὸ λῆς αὐτὸ συχνά, ὅσο μπορεῖς πιὸ συχνά, γιὰ νὰ τ' ἀκούσουν πολλοὶ καὶ νὰ τὸ συλλογιστοῦνε καὶ νὰ κρίνουν.

Καὶ ἓνα ἄλλο ἀκόμα θὰ σοῦ πῶ, φίλε κ. Ξενόπουλε. Προφητεύεις πὼς ἡ μισὴ γλῶσσα θὰ θαματούργησει. Πιθανώτατο. Σκεδὸν ὅλα τὰ θάματα τὰ κάναν οἱ ψευτοπροφήτες. Ὅμως ἓνα πρέπει νὰ παραδεχτεῖς — πὼς δίχως τὸν Ψυχαρισμὸ μήτε ἡ μισὴ γλῶσσα δὲ θὰ μπορούσε σήμερα νὰ σταθεῖ. Εἶναι τὸ πρῶτο ξάπλωμα τῆς δημοτικῆς. Εἶχε τότες λέρες νὰ ξαπλύνει ἡ δημοτικὴ πού ἀδύνατο νὰ μὴ θόλωνε στὴν ἀρχὴ Ἀὔριο μεθαῦριο τὰ νερά θὰ κατασταλάξουν καὶ θὰ κατακαθίσουν οἱ λάσπες τῆς πολεμικῆς καὶ θὰ λαγαριστοῦν οἱ μεταβατικὲς θολάδες. Κ' ἴσως πιὸ γλήγορα ἀπ' ὅτι τὸ νομίζουν οἱ περισσότεροι.

Λυποῦμαι, φίλε κ. Ξενόπουλε, πού ἀναγκάστηκα νὰ σοῦ μιλήσω μὲ τόση ὀδυνητικὴ εἰλικρίνεια. Καθὼς σοῦ ξήγησα καὶ στὴν ἀρχὴ δὲν εἶναι ἀτομικὲς γνώμες γιὰ ὀρισμένα πρόσωπα ἢ βιβλία πού μὲ κάνανε νὰ βγῶ στὸ ἀλῶνι. Εἶναι ἡ ἀντίληψη τῆς ἐθνικῆς ζωῆς πού μὰς παρουσιάσες καὶ πού φοβοῦμαι ὅτι σ' ἀρκετοὺς ἄλλους εἶναι γνώριμη καὶ βολικὴ, εἶναι ἡ ἀπρόσωπη αὐτὴ ἀντίληψη πού μ' ἔφερε νὰ σοῦ θυμίσω πὼς τὸ ἔθνος δὲν εἶναι τόσο ψόφιο πού τὸ φαντάζονται μερικοὶ — καὶ πὼς ἀλήθεια ἔτσι νὰ εἶτανε πάλι χρέος στέκεται κάθε ἀνθρώπου δυνατοῦ καὶ γενναϊοκαρδίου νὰ πολεμάει ὡς τὸ τέλος γιὰ τὴν ἰδέα τοῦ ἀδιαφορώντας περιφρονητικὰ ἂν τὰ πράγματα τὰ σημερινὰ κ' οἱ τριγύρω μοιρολάτρες ἂν ἄνθρωποι τότε δικαιολογοῦν ἢ ὄχι. Καὶ θὰ σεβόμουναι τὸν ἀνθρώπο πού θὰ μοῦ ἔλεγε — ἐγὼ δὲν εἶμαι ἡ-

ρωας καὶ μὴ μὲ τυραννᾶς μὲ ἀψηλὲς ἰδέες. Ὅμως ἀγαναχτῶ σὰ βλέπω νὰ χτίζονται θεωρίες ἐπίτηδες γιὰ ν' ἀποσκευάσουνε τὴν ἀδράνεια καὶ ν' ἀθωώσουνε τὴν λειποψυχία.

Βιέννα 26.5.08.

ΠΕΤΡΟΣ ΒΛΑΣΤΟΣ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΠΟΥΛΙΟΥ...

Τοῦ Μ. Ἀγγέλη

Μέσα στὸ γραφεῖο εἴμαστε δύο: Ἐγὼ κ' ἐκεῖνος — Ἐγὼ σκλάβος... κείνος ἀφέντης...

Ἐνα πουλὶ πού ἄφισε τίς ἐρημιές του (ποῖός ξέρει γιατί) κελαῖδεῖ τώρα κάμποσο καιρὸ κάθε μέρα κάτω στὸ μικρὸ κῆπο τοῦ σπιτιοῦ.

— Ἴσως νὰ ἦρθε μὲ τὸ κελαῖδισμά του νὰ κάνει συντροφιά στ' ἄλλο σκλαβωμένο πουλὶ....

Ὁ σκλάβος... γράφει κὶ ἀκούει τὸ τραγοῦδι τοῦ μικροῦ πουλιοῦ μὰ ὁ ἀφέντης... δὲν τοῦ μένει καιρὸς νὰ τᾶκούσει... Μὰ κὶ ἂν θέλει μπορεῖ νὰ τᾶκούσει; — Μπᾶ πού μπορεῖ νὰ τᾶκούσει... ἂν μπορούσε θὰ τᾶκουε καὶ κάτι θᾶλεγε στὸ σκλάβο του... γι' αὐτό. Πόσες φορές κείνος δὲ σταματᾶ νὰ γράφει, κὶ ἀφίνει τὴν ψυχὴ του νὰ φεύγει μαζὺ μὲ τὸ τραγοῦδι τοῦ πουλιοῦ.

Μὰ μήπως κὶ αὐτὸς ἓνα πουλὶ... δὲν εἶναι πιασμένο στὸ κλουβί... Ὅσο ὅμως κὶ ἂν πιαστῆ τὸ πουλὶ κὶ ὅσο κὶ ἂν κλειστῆ στὸ κλουβί του... πάντα δὲν μπορεῖ νὰ ξεχάσει παρὰ μὲ πόνο θυμᾶται τίς ἐρημιές του... τίς γαλάζιες ψευδοσκεπασμένες βουνοκρῆφές πού κὶ αὐτὲς κλέβουνε μὲς τ' ὀλόλαμπρο φῶς τοῦ ἡλίου τὸ γαλάζιο χρῶμα τούρανοῦ. Θυμᾶται τὰ κρυστάλλινα νερά τῶν ποταμῶν, πούλουζε τὰ φτερά του, τὸν καθάριο ἀέρα, τὸν καταγάλανο οὐρανὸ. Ὡ! αὐτὸνε τὸν οὐρανὸ πόσες φορές πετώντας ψηλὰ δὲν προσπαθοῦσε, ὅταν εἶτανε ἐλεύθερο... νὰ τὸν φιλήσει.

Καὶ τὸ πουλὶ κελαῖδεῖ κάτω στὸν κῆπο τᾶκούει μόνον ὁ σκλάβος... καὶ μαζὺ μὲ τὸ τραγοῦδι αὐτοῦ ἰνώνεται καὶ τὸ τραγοῦδι πού πάντα ψέλνουνε οἱ πόθοι τῆς μεθυσμένης του ψυχῆς....

*

Κάθουμαι στὸ τραπέζι μου μπροστὰ καὶ κάνω πὼς γράφω. Αὐτὸ γίνεται κάθε μέρα, εἴτε τὸ πουλὶ ἀκούγεται νὰ κελαῖδεῖ, εἴτε κάποιο σύννεφο περνᾶ

μπρὸς ἀπ' τὸ παράθυρο τῆς φυλακῆς μου... καὶ μὲ κοιτάζει σιγαλὰ σὰ φεύγει, μὰ τώρα πού ἀκούω πάλι τὸ κελαῖδισμα τοῦ πουλιοῦ, πού νὰ συμαζέψω τὴν ψυχὴ μου, πού τριγυρνᾶ στὶς ἐρημιές του, τὴν ἔχει μεθύσει τὸ τραγοῦδι του καὶ τὰ μάτια μου σιγοκλειοῦνε ἀπ' τοὺς πόθους πού τὴν πνίγουν... Ὡ! πόσες φορές ψυχὴ μου ἐπάνω στὸ μεθύτι σου δὲ θέλησα νὰ φῆσω τὴ σκλαβιά σου καὶ νὰ τρέξουμε μαζὶ στοὺς κόσμους σου... στὶς ἐρημιές σου μὲς τὰ βράδια πού φωτίζει ἓνα χλωμὸ φεγγάρι: μὰ ἐγὼ εἶμαι στὸ κλουβί... κλεισμένος: τί κάθουμαι καὶ λέγω.

Καὶ τὸ πουλὶ κελαῖδεῖ ἀκόμα κάτω στὸν κῆπο τᾶκούει μόνον ὁ σκλάβος... Ὁ ἥλιος... θὰ βασιλέψει κάποια μέρα ποῖός ξέρει πότε καὶ τὸ πουλὶ... θὰ πάει νὰ κουρνιάσει... κὶ ὁ σκλάβος... δὲ θὰ τᾶκούει πιά ποτὲ μὰ ποτὲ.

Μ' ἀκόμα τὸ πουλὶ κελαῖδεῖ κάτω στὸν κῆπο τὸ ἀκούω μόνον Ἐγὼ.

20 τοῦ Μάρτη 1907.

Γ. ΓΡΑΝΑΣ

ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΚΟΝΕΜΕΝΟΥ

Ἀγκαλιὰ κ' ἐκλείσει χρόνος πού πέθανε ὁ μέγας μας Κονεμένος, ὡς τόσο πιστεύω πού πρέπει νὰ πῶ κάτι πράγματα ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τὸ θάνατό του, πού ὡς τὰ σήμερα δὲν εἶναι γνωστὰ στὸν πολὺ κόσμον, γιὰ τὴν ἀνδιὰφερονε ὅσα γράφονται γιὰ τὴ ζωὴ τῶ μεγάλων ἀνθρώπων.

Κὶ ἀκόμα περισσότερο δὲν πρέπει νὰ χαθοῦνε καὶ ν' ἀληθμονηθοῦνε ὅσα ἔτυχε νὰ μάθῃ κανένας γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ παράξενου αὐτοῦ σοφοῦ, πού ἔζησε ἀπομονωμένος κὶ ἀγνωστος στὸν κόσμον ἴσαμε τὸ θάνατό του.

**

Ὅταν, ἐξαστενισμένος πιά ἀπὸ τίς θερμῆς, ἐβλεπε μπρὸς του τὸ θάνατο ὁ σοφὸς μας Κονεμένος: ἔβραζε ἓνα φίλο του καὶ τοῦ ἔπε νὰ τηλεγραφήσῃ τοῦ γιοῦ του πού ἔμεινε στὴν Πρέβεζα νὰ ῥθῆ γιὰ τὴν εἶναι στὰ τελευταῖα του. Ὁ φίλος του ἀμέσως τηλεγράφησε στὸ γιό του. Μὰ πρὶν ὁ γιός του προφτάσῃ νὰ φτάσῃ στὴν Κέρκυρα, τὴν ἄλλη νύχτα ὁ Κονεμένος πέθανε.

**

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΞΕΓΥΜΝΩΜΑΤΑ^{*)}

§ 14

Τὰ στερνὰ μαῦρα χρόνια.

Εἶδαμε ἀπὸ τὰ παραπάνω πὼς ἓνα εἶδος ἐθνικῆ συνείδηση καὶ φιλοτιμία ἔβραζε τώρα στὴν ῥωμαλικὴ ψυχὴ, μέρος ἐξαιτίας τοῦ γενικοῦ ξαναγεννημοῦ, μάλιστα κατόπι ἀπὸ τὴ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση, μέρος ἐπειδὴ καὶ μόνο του ὅσο πῆγαινε ξεχειλίζε τὸ μῖσος τῆς ἀνυπόφερτης ἐκείνης τυραννίας. Ὁ ἀληθινὸς ὅμως κὶ ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ μαζευτοῦνε οἱ καρποὶ τοῦ ξαναγεννημοῦ μὰς ἐκείνου δὲν εἶχε βρεθῆ ἀκόμα. Παρὰ ἔτρεχε τὸ ἔθνος πὸτ' ἐδῶ πὸτ' ἐκεῖ, ἀκολουθώντας στὰ τυφλὰ μεγάλους, μὰ ἀσύστατους, ἀσύνεργους, καὶ κάποτες ἀσυνείδητους

*) Ἡ ἀρχὴ του στὸν ἀριθ. 281.

ἀρχηγούς: κ' ἔτσι βρέθηκε πολλές φορές, ἴσως χωρὶς νὰ τὸ καλονοιώθῃ, χωμένο σὲ ἀγῶνες ληστικὸς καὶ πειρατικὸς, ἐκεῖ πού λαχταροῦσε ἓνα καὶ μόνο πρᾶμα, τὴ λευτεριά του. Ἡ ὥρα τῆς συνέργειας ὁμως δὲν ἀργοῦσε, καὶ πρέπει ἐδῶ, μὰ καὶ παρὸς σιάστηκε ἀφορμὴ, νὰ τὸ μολογήσουμε πὼς τίποτις δὲ συντέλεσε τόσο νὰ ἔρθῃ ἡ μεγάλη αὐτὴ ἀλλαγὴ τῆς ἐθνικῆς μας πολιτικῆς, ὅσο ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία, ἔργο δύο τριῶν ἀσήμετων ἀνθρώπων, πού μὴτ' ἴδιοι τους δὲν ὀνειρευόντανε τί μεγάλα ἀποτελέσματα ἔκρυβε μέσα τῆς ἡ κάπως ἀγυρτικὴ ἐκείνη ἰδέα τῶν πρώτων ἐταίρων, νὰ πιάσουνε δηλαδή τὸ ἔθνος ἀπὸ τὴν πατροπαράδοτὴ του ἀδυναμία, τὴν ἐλπίδα του ἀπὸ ξένες βοήθειες, νὰ τὸ ἐρεθίσουνε μὲ ἀόρατους ἀρχηγούς, καὶ νὰ τὸ χαντακώσουνε σὲ βαθμὸ πού νὰ μὴν μπορῆ πιά νὰ βγῆ ἀπὸ τὸν ἀγῶνα, παρὰ νὰ συνεργήσῃ καὶ νὰ πολεμήσῃ θέλει δὲ θέλει.

Πρὶν ὅμως ἔρθουμε σ' αὐτὰ, καὶ σ' ἄλλα παρόμοια ζητήματα, ἄς ρίξουμε ματιὰ στὰ μερικὰ μαῦρα χρόνια πού μὰς μένουνε ἀκόμα.

Τὰ δέκα δώδεκα χρόνια πού περάσανε ὕστερ' ἀπὸ τοῦ Βλαχάβα τὸ δράμα στὴν Ἀλήδικη περιφέρειαν, δὲ μὰς δίνουνε θροφή γιὰ νέους στοχασμοὺς καὶ γιὰ νέες ἐρμηνείες τοῦ ἐθνικοῦ χαραχτήρα. Μὰ

μήτε τῆς Τουρκίας τὰ ἱστορικὰ δὲ μὰς φέρνουνε σὲ τίποτα συμπεράσματα μεγάλης ἐθνικῆς σημασίας. Τὰ γοργοπερνοῦμε ὅλα λοιπόν, καθὼς εἶπαμε, πρὶν νὰ κατασταλάξουμε στὴν πιὸ γενικώτερη μελέτη τῶν ἐθνικῶν μας στοιχείων τίς παραμονές τοῦ μεγάλου ἀγῶνα. Καὶ πρῶτο γιὰ τὴν Τουρκία. Αὐτὴ τὰ εἶχε ἀκόμα μὲ τοὺς Ρούσους, καὶ μόλις στὰ 1812 ἀναγκάστηκε νὰ ὑπογράψῃ τὴ Σουθίκη τοῦ Βουκουρεστιοῦ. Ἐνας ὅρος τῆς Σουθίκης ἐκείνης εἶτανε καὶ τὰ κοινοτικὰ τὰ προνόμια τῶ νησιῶν τοῦ Αἰγαίου. Κέρδος βέβαια πάντα γιὰ τὰ νησιά. Ὅταν ὅμως συλλογιστοῦμε πὼς ὅλη ἡ ναυτιλία τῆς Μαύρης καὶ Ἀσπρῆς θάλασσας βρισκότανε τότες στῶ νησιωτῶ μὰς τὰ χέρια, τὸ κέρδος βγαίνει μεγαλῆτερο γιὰ τὰ ἔμπορια τῆς Ρουσίας παρὰ γιὰ τὴν πρόδεση τῶ νησιῶ μὰς. Κὶ αὐτὰ ὅμως θὰ τὰ ξαναγγίξουμε στὸ Τέταρτο Μέρος. Ὅστε ἄς ἔρθουμε σὲ ἄλλο, τὸ σοβαρότερο γιὰ τὰ μὰς ἐντικείμενο, στὶς στερνὲς δηλαδή πράξεις τῆς Ἀληπασάδικης Τραγωδίας.

Ἀφοῦ τοὺς δάμασε καὶ τοὺς ἔκαμε τοῦ χεραιοῦ του ὄλους ἀπὸ Μοριά ὡς Ἀρβανιτιὰ, ἀρχίζε κ' ἐβλεπε πιά ὁ Ἀλῆς τῶνειρό του νὰ βγαίνει, νὰ στεριώνεται τὸ Κράτος πού πολεμοῦσε τόσοσους χρόνους ὅπως ὅπως νὰ σκαρώσῃ. Τᾶβλεπε καὶ τὰ ὑποψία-

Τί φτωχική κηδεία πού τού κάμανε !

Τό πρωί πρωί τρεις άμαξες γιομάτες από λίγους γειτόνους έσυνοδεύανε τή δεύτερη νεκροφόρα πού έπαιρνε τό μεγάλο νεκρό στην ύστερη κατοικία του.

Ο παπᾶς τῆς Παναγίας τῶν Ξένων, πού είναι ἡ ἐκκλησία τῶν Ἡπειρωτῶν, γιατί κι ὁ Κονεμένος ἀπό τήν Ἡπειρο ἐκαταγότανε, τού διάβασε τίς ὑστερες εὐχές.

Κανένας δέν ἀντιπροσώπευε τὰ γράμματα στήν κηδεία τού τόσο μεγάλου τους ἐργάτη !

Όταν ἐπέθανε οὔτε εἶδηση δέν ἐπήρανε οἱ Κορφιᾶτες λόγιοι. Όλοι τό μάθανε ἀφού πιά εἶχε γίνει κ' ἡ κηδεία του, γιατί οὔτε νεκρόσημα τοιχοκολλημάτα δέν τού κάμανε.

Κι οἱ ἐφημερίδες οἱ ντόπιες (οἱ Κερκυραϊκές) ἐγράφανε γι' αὐτόνε σέ πολλές μέρες, κι ἀκόμα ἀργότερα οἱ Ἀθηναϊκές γιατί τότες τό μάθανε...

* *

Καί τοῦτο τό χαρακτηριστικό.

Ο ὑπερέτης τῆς ἐκκλησίας, ὁ νόντσολος, καθώς τότες λένε στήν Κέρκυρα, ἀκούστηκε νά λήη τό βράδι κεινῆς τῆς ἡμέρας :

— Τό πρωί εἶχαμε τήν κηδεία κεινοῦ τού Κονεμένου καί χασομέρησα ὄλο τό πρωί χωρίς νά πάρω πεντάρα ! Εἶναι κάτι λείψανα κάπου κάπου πού ναι νά βλαστημάη κανένας...

* *

Ο Κονεμένος εἶχε πολλούς συγγενεῖς στήν Κέρκυρα, πού στέκονται καλά ἀπό οἰκονομικά. Δέν τὰ εἶχε ὅμως καλά μαζί τους. Πάντα ἤθελε νάν τους διορθῶνῃ τὰ λάθη τους. Κ' ἔτσι κατάντησε νάν τόν ἀφήκουε νά πεθάνῃ σ' αὐτό τόν τρόπο.

Όταν ἐτύπωσε τή «Διαθήκη» του, τό βιβλίο κείνο ἔπυε τους ἐφαλλε ὄχι καί λίγα, πάντα μέ κείνο τό ἰδιαίτερό του χιοῦμορ, τους ἔστειλε σ' ὄλους τους συγγενεῖς του, ἀπό ἕνα ἀντίτυπο.

Μόλις τό λάβανε καί τό διαβάσανε ἐβγήκανε ἀπό τόν ἑαυτό τους. Ἐθυμῶτανε μέ τό συγγενῆ τους πού τους ἔκανε ρεζῆλι ! Τότο μάλιστα τους ἐτάραξε αὐτό, ὅστε πού μαζῶχτήκανε ὄλοι οἱ συγγενεῖς του κ' ἐκάμανε συμβούλιο γιά νάν τότε κλείσουνε στό φρενοκομεῖο !

Δέν τό κάμανε ὅμως γιατί ὁ γέρο Κονεμένος εἶχε πολλούς πού τόν ἐχτιμούσανε.

* *

Ζότανε αὐτά ἡ Πόρτα, μέ αὐτή εἶχε τότες ἄλλες δουλειές, καί μέ τους Ρούσους, καθώς εἶδαμε, καί μέ τὰ σωτερικά της, τους ἀγῶνες δηλαδή Οὐλεμάδων καί Γενίτσαρων ἀπό τή μιά, καί τῶν πιδό μέτριων ὀπαδῶν τού Μπαρχιχάτη ἀπό τήν ἄλλη. Ὡστε δέν τολμοῦσε τώρα ἡ Πόρτα νά ἐνεργῆσῃ ἐναντίον τού Ἡπειρωτῆ σατραπῆ. Ἐλεγε κ' ἡ καλή μας ἡ τύχη ἔφερνε αὐτή τήν ἀργητα στήν καταστροφή του, γιά νάρθῃ σέ ὦρα βολικώτερη καί σφερώτερη γιά τό ἐθνικό μας τό κίνημα.

Όλος λοιπόν ὁ τόπος ἔμεινε στοῦ Ἀλῆ τὰ χέρια, ἐξὸ βέβαια τὰ Ἐφτάνησα, καί μόνο ἀπ' ἐκεῖ, ὅσο βαστοῦσε ἡ γαλλική κατοχή, τόν ἐνοχλοῦσανε κάπως ὅσοι Ἀρματωλοί καί Κλέφτες εἶχανε περάσει ἀπό στεριάς καί καταγραφῆ στό γαλλικό τό στρατό. Ο Κολοκοτρώνης μάλιστα δηγεται πῶς μελετοῦσανε τότες εἶδος συνασπισμό, δηλαδή αὐτός, ὁ Ἀλῆ Φαρμάκης, κι ὁ Γάλλος ὁ στρατηγός, μέ σκοπό νά περάσουνε στό Μοριᾶ μέ τους δικούς μας, μέ μερικούς Ἀρβανίτες καί μέ πεντακότους Γάλλους, νά διώξουνε τό Βελῆ, καί νά συστήσουνε Κυβέρνηση ἀπό δώδεκα Ἑλληνες καί δώδεκα Τούρκους μέ σημαία ἀπό τή μιά μισοφέγγαρο κι ἀπό τήν ἄλλη σταυρό. Ἀπ' αὐτό μονάχα φαίνεται πῶς μήτε

Πρὶν πεθάνῃ τού φέρανε παπᾶ γιά νάν τότε μεταλάβῃ. Αὐτός ὅμως δέν ἤθελε καί τόν ἐδίωξε. Ἐτσι διαδόθηκε στή γειτονιά του τουλάχιστο.

Καί οἱ γειτόνισες ἐκεῖνο τό βράδι πού πέθαινε ἐσκολιάζανε τό πρᾶμα ἀπό τὰ παραθύρια τους.

— Δέν εἶναι ἄνθρωπος καλός. Εἶναι καταραμένος... εἰλέανε.

Καί πάντα ὅμως στή γειτονιά του τόν εἶχανε γιά μισότρελλο καί μισάνθρωπο.

* *

Λίγους ἀνθρώπους ἐσυγκναστρεφότανε ὁ συχωρεμένος. Μάλιστα στὰ τελευταῖα του ἐζῶσε ἀκόμα πιδό ἀπομονωμένος.

Τόν περισσότερο καιρό τότε περνοῦσε στό σπίτι του.

Στήν πλατεία πολὺ σπάνια ἐφαινότανε. Ἡ «Σπιανάδα» ἔκανε μῆνες νάν τότε ἰδῆ.

Ἐνῶ ὄλοι οἱ Κορφιᾶτες λόγιοι δὲ λείπουν ἀπό τή Σπιανάδα.

Μά οὔτε κι ὁ Σολωμός δέν ἔλειπε !

* *

Πάντα εἶτανε φτωχοντυμένος τώρα στὰ γεράματα του.

Μά πάντα φοροῦσε ρεμπούμπλικα καί κατεβαστό κολάρο.

Ἐτσι φτωχικά ντυμένος καθώς εἶτανε τόν ἔβλεπε κανένας πολλές φορές νά κατεβκίνη τό πρωί στήν ἀγορά, νά γιομίζῃ ἕνα μεγάλο μαντύλι ἀπό ψώνια, καί πάλε νά γυρίζῃ στό σπίτι του.

Πολλές φορές μάλιστα ἐπικρινε μαζί του ἀπό τό χέρι καί τή μικρὴ κοπελούλα του.

* *

Τί εἶτανε ὁ Κονεμένος γιά τή φιλολογία μας εἶναι περιττό νάν τό γράψω γῶ.

Ἀκούστε ὅμως κάτι συνήθειές του σχετικές.

Όταν τού ζητούσανε τίποτις δικό του γιά δημοσίεψη πάντα μ' εὐχαρίστηση ἔδινε.

Μιά σειρά ἀπό ἐξοχ ἀρθρα του, ἀπάνου γιά διάφορα κοινωνικά ζητήματα, ἐδημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Φωνή» τῆς Κέρκυρας. Μά καί στό «Νουμά» πολλές φορές ἔγραψε. Καί στήν «Ἐφημερίδα τῶν Εἰδήσεων» τῆς Κέρκυρας ἀκόμα, καί στό «Κερκυραϊκό Ἡμερολόγιο» τού 1905 καί 1906 κι ἄλλου ἀκόμα.

Πολλά ἔργα τού Κονεμένου ἀδημοσίευστα ἔξερου-

με πῶς βρίσκονται στὰ χέρια τού γιοῦ του πού μένει στήν Πρέβεζα. Εὐκόμαστε γλήγορα νά δημοσιευτοῦνε.

* *

Παρακολουθοῦσε πάντα ὅ,τι γράφεται στήν Ἑλλάδα.

Μιά φορά τόν εἶδα ν' ἀγοράζῃ καί τό «Δ.Ο. Δ.Ο.», τό περιοδικό πού βγάζει ἡ «Ἀκρόπολις».

Οἱ λόγιοι τῆς Ἀθήνας πάντα τού στέλνανε τὰ βιβλία τους τὰ καινούρια. Αὐτός τὰ φυλλομετροῦσε, μὰ ἀμυβολία εἶναι ἂν τὰ διάβαζε.

Ο κ. Παλαμάς ὅταν ἔβγαλε τήν «Ἀσάλευτη Ζωή» τού ἔστειλε ἕνα ἀντίτυπο μέ λόγια ἐχτίμησης καί θαυμασμοῦ. Ο Κονεμένος ὅμως ἐβαρέθηκε νά κόψῃ ἀκόμα καί τὰ φύλλα !...

Τί παράξενος ἄνθρωπος πού εἶτανε ὁ μεγάλος μας Κονεμένος !

ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

ΣΙΜΑ ΣΤΟ ΑΚΡΟΓΙΑΛΙ

Με τὴ ψυχὴν ἀτάραχην ἴπο κάθε πόνο
τ' ἀχνόδροσο ἀνασαινω σ' ἀμμουδιαστό ἀκρογιαλί
καί τῆς ἀφράτης του λαλιᾶς γροικῶ τόν τόνο
πού μ' ὑπνωτίζει ὄνειρευτὰ κι ἀγάλι ἀγάλι.

Ἡ κυματένια σιρῶση πού γλυκοφαντίζει
— καθρέφτης μαγικός στοῦ φεγγαριοῦ τὰ κάλλη —
σάν κάποιες μυστικὲς χαρὲς μοῦ συχνοτάζει
καί μοῦ πλανᾷ τὸ νοῦ μέ τὴ νεράιδα πάλι.

Μὰ πέρα τὰ γκρεμόβραχα μαυρολογοῦνε
ἀχάιδευτα — ἰσκιωμένα — ἀπ' τοῦ λαμπροῦ μιά ἀχιίδα,
γιά κάτι σκοτεινὸ — γιά χάρο — μοῦ μιλοῦνε
πού πνίγει τῆς χαρᾶς τὴ μαγεμένη ἐπιίδα.

ΓΙΑΝΝΗΣ Κ. ΖΕΡΒΟΣ

Η ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

εἶναι ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ γιά τὸ λαὸ καί δέχεται καταθέσεις ἀπὸ μιά δραχμὴ κι ἀπάνου.

Σοῦ πλερώνει τόκο 4 1/2 % καί σοῦ δίνει πίσω τὰ χρήματά σου ὅποτε θελήσεις εἴτε δια εἴτε μέρος ἀπ' αὐτά.

τού Κολοκοτρώνη τὰ ψυχόρημα δέν εἶχανε ἀκόμα πάρει τήν καινούρια μορφή, τήν ἐνωτική· παρά φύλαγε ὁ ἄνθρωπος μ' ὄλο του τό μεγάλο νοῦ, τὰ παλιά ἐλαττώματα τῆς φυλῆς του. Ὅπως κι ἂν ἔχη, τό μελέτημά του δὲ βγήκε πέρα, ἐπειδὴ οἱ Ἀγγλοὶ ἀπὸ τὰ 1809 ἀρχίσανε νά πιάνουνε τὰ Ἐφτάνησα, καί νά παίρουνε στό στρατό τους δικούς μας. Ὡστε δέν μπορούσανε πιά οἱ δικοὶ μας νά πειράζουνε ἀπὸ τὰ Ἐφτάνησα τόν Ἀλῆ, τό φίλο τῶν Ἀγγλων.

Στὴ Στεριά Ἑλλάδα ὡς τόσο βροίκουμε ἄξαρνα τους Κατσακτωνέους καί Ξαναρχινούνε καινούριες ἀγῶνες μέ τόν Ἀλῆ. Τὰ ἴδια σάν πρώτα μαρτύρια ὅταν πιάστηκε κι ὁ Κατσακτωνῆς κατόπι ἀπὸ πολλὰ καί λαμπρὰ κατορθώματα, καί θανατώθηκε στὰ Γιάννινα (1811)· καθώς κι ὁ ἀδερφός του ὁ Λεπενιώτης ἀργότερα (1815), ἀπὸ δολοφόνο ὅμως αὐτός. Ἀνεμοσκορπιστήκανε οἱ τρακόσοι περίπου ὀπαδοίτους, ἄλλοι δηλαδή χαλάστηκαν, ἄλλοι ἐφυγαν, ἄλλοι προσκύνησαν, τέλος μερικοὶ μπήκανε καί σωματοφύλακες τού Ἀλῆ. Μαζί μ' αὐτούς εἶτανε κ' ἕνας πρῶ κατόπι ἀνέβηκε στὰ μεσοῦρνα τῆς δόξας, — ὁ Γιῶργος ὁ Καρχισκάκης !

Ὡστε ἄς ρωτήσουμε γιά στερνὴ φορά. Ἄν οἱ δύο οἱ μεγαλύτεροι πρωταγωνιστάδες τού Ἱεροῦ Ἀ-

γῶνα, πέντ' ἔξη μόλις χρόνια πρὶν τόν ἐγκαινιάσῃ ὁ Γερμανός, καταντούσανε ὁ ἕνας νά μελετᾷ Τούρκικες συμμαχίες, κι ὁ ἄλλος νά γίνεται σωματοφύλακας τού Ἀλῆ, τί ἔπρεπε νά προσμένουμε ἀπὸ τους μικρότερους, ἀπὸ τὸ Ἔθνος ;

§ 15

Τὸ δράμα τῆς Πάργας.

Τὸ περιζήκουστο αὐτό δράμα (1819) εἶναι ἀπὸ τὰ στερνὰ στερνὰ σημάδια τῆς ἐθνολογικῆς ἀλήθειας πού πασκίσαμε κι ἄλλου νάποδεῖξουμε, καί πού ὁ Μπαῦρων μέ δυὸ ἀξέχαστους στίχους παράστησε στὰ «Νησιὰ τῆς Ἑλλάδας», ἴσα ἴσα γιά τὴν Πάργα μιλώντας. Πῶς ἐκεῖ δηλαδή, καθώς καί στό «Σουλιώτικο βράχο» καί σ' ἄλλους καλότυχους τόπους πού δοξαστήκανε λίγο κατόπι, ἀπάρχουνε ἀκόμα λείψανα τῆς γενεᾶς πού θρεφότανε μιά φορὰ ἀπὸ Δωριῶδες μαννάδες.

Τόσο περίλαμπρη εἶναι ἡ δόξα πού περιέχουσε τὴν Πάργα καί μαζί της τὸ Ἔθνος ὄλο, ὅταν, παρά νά παραδοθῆ στὸν ἀγοραστή της τόν Ἀλῆ ἀποφάσισε νά θυσιάσῃ παιδιὰ καί γυναῖκες, καί ν' ἀντισταθῆ

“Ο ΝΟΥΜΑΣ”

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Για την Αθήνα Δρ. 8. — Για τις Έπαρχίες Δρ. 7
Για το Έξωτερικό Φρ. Χρ. 10.

Για τις επαρχίες δεχόμαστε και τρίμηνες (2 Δρ. την τριμηνία) συνδρομές.

Κανένας δε γράφεται συνδρομητής ή δε στέλλει μπροστά τη συνδρομή του.

10 λεπτά το φύλλο λεπτά 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στα κιάσκια (Σύνταγμα, Ομόνοια, Εθν. Τράπεζα Ύπ. Οικονομικών, Σταθμός Τροχιδόρου (Ακαδημία), Βουλή, Σταθμός Υπόγειου Σιδηρόδρομου (Ομόνοια), στα βιβλιοπωλεία «Εστίας» Γ. Κολάρου και Σακέτου (άντικρυ στη Βουλή).

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

‘Η Σάμο και η λευτεριά της. — ‘Η έξωτερική μας πολιτική. — Μιά διαμαρτύρηση. — Τα διπλώματα του Μιστριώτη. — Οι άγνωστοι μαλλιαροί. — ‘Ο Μιστριώτης μαλλιαρός.

ΤΗ ΜΑΚΑΡΙΑ γαλήνη του έ-λοημον Κράτους ήθελε να ταράξει το τελευταίο ανάκταμα στα πράματα της Σάμου. Και τώρα όμως όπως και πάντα, η πολιτική του «δεν είναι τίποτα» και του «δεν πειράζει» βάλθηκε σ’ ενέργεια. ‘Η ή-συχία φυσικά θα ξαναγυρίσει στη Σάμο, αφήνοντας μας πίσω της μερικά αξιομελέτητα μαθήματα.

Και πρώτο πρέπει να φύγει από τους υπνωτισμένους πατριώτες η ιδέα πως η Τουρκία μένει άραγμένη άνομα στα σάπια νερά του παλιού καιρού. Στην περίπτωση αυτή δείχθηκε πως είναι άξια και στόλο να κινήσει πολύ γρήγορα, και στρατό να διαθέσει για δ,τι εξαιρετικό τόχει, και πως άθρόπους στρατιωτικούς και κυβερνητικούς μυαλωμένους έχει, και ακόμα διπλωματική αντιπροσωπεία που της είναι εύκολο να θολώσει τα πράματα για το συμφέρο της Αυτόκρατορίας.

Και δεύτερο πως της Ρωμοσύνης ο μεγαλειότερος όχτρος είναι ο ίδιος ο εαυτός της. Γιατί φανερό βλέπει κανείς πως η Σάμο ή δεν είχε τα δυο πολιτικά της κόμματα, που αντιπροσωπεύουν και τα δυο, όρισμένα πρόσωπα και προσωπικά συμφέροντα, ποτέ δε θα έφτανε σε τέτοιο σημείο άλληλοσπαραγμού προδοτικού, μπορούμε να πούμε, άφου κιντόνεσε το πολύπαθο νησί να ξανακλαβωθεί.

‘Εκεί που έπρεπε να βασιλεύει η άγάπη κ’ η ειρήνη, και που δε θα εΐτανε δυνατό να υπάρξει άλλο κόμμα από ένα, το ‘Εθνικό, εκεί γίνεται το μεγαλύτερο κουρέλιασμα της λευτεριάς, δίχως κανένα οδοιαστικό και δικαιολογημένο λόγο.

όσο υπάρχει κ’ ένας της κάτοικος· τόσο μαγική στάθηκε η φωτιά εκείνη που έκαμε στάχτη τα κόκαλα των πατέρων τους για να μην τα πατήση ο βάρβαρος· τόσο σημαντικά τα γενικά αποτελέσματα της ήρωϊκής εκείνης πολιτικής, που μά την αλήθεια δεν έπρεπε ο ιστορικός μας να κάθεται και να συλλογιέται πόσο καλλίτερα θα εΐτανε να τους λυπούνταν οι Άγγλοι και να τους αφήνανε να ζούνε με την προστασία τους, τή ζωή δηλαδή εκείνη της έλεημοσύνης, που σ’ εμάς τουλάχιστο φαίνεται κι από την καθαυτή σκληριά πιά ταπεινότητά. Μά φαίνεται σά να μην μπορεί ο άνθρωπος να βγί από τον κύκλο ενός κοινού παρατηρητή, φαίνεται μ’ άλλους λόγους σά να μην έννοιωθε μέσα του την ποίηση, ως την πούμε, της ιστορίας, που μάς δείχνει βαθύτερα και καθαρότερα τα έλατήρια που κινούνε κάποτε τους λαούς σε πράξεις άπέξω παράτολμες, μέσαθε όμως τόσο φωτισμένες και τόσο βαθιά μελετημένες, που καταντάει όχι μόνο άκρισία, μά κι άσέβεια να λυπάσαι που δεν μπόρεσε τέτοιος λαός ναποκοιμηθί κάτω από τα πατριωτικά φτερούγια ξενικής προστασίας.

Και το συμπέρασμα από όλα αυτά είναι τόσο θλιβερότερο, ότα γνωρίσει κανείς και κοιτάξει τα άλλα νησιά τα γεωγραφικά της Σάμος, που έχουνε κι αυτά κατοίκους πέρα ως πέρα Ρωμιούς, και δετ πόσο ειρηνικά ζούνε κάτω από το πόδι του Τούρκου, υποφέροντας βουβή το ζυγό.

‘Αχ! η Σάμο έπρεπε ναγκαλιάσει τη λευτεριά της σά θεοτικό αγαρό, και να μην τη τοσαπατήσει έτσι άσπλαχνα. Εΐτανε γραφό να δώσει το καλό παράδειγμα εκεί που βρισκότανε.

*

Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ μας πολιτική παθαίνει φοβερές γάφες τή μια πάνω στην άλλη τώρα τελευταία. Μήπως αν εΐτανε διοργανωμένη όπως έπρεπε, δε θα μπορούσε να προλάβει το σάλαμο Τούρκικου στρατού στη Σάμο, παρασταίνοντας στην Πόρτα πως το τέτιο κάμωμα θα έφερνε δίχως άλλο αίματου χύσιμο;

Μήπως δε θα μπορούσε να συνιδάσει τα δυο κόμματα της καταστροφής, πιέζοντας τα να το κάμουνε για χάρη της Πατρίδας;

Και όμως βλέπουμε πως ο εκεί πρόξενος, εΐχε κι αυτός χρωματιστεί και κοματιστεί, και γίνεται η αιτία σήμερα να τον διώχνει η Τουρκία από το νησί κόβοντας κάθε σχέση μαζί του, με το έτσι θέλω και ενάντια σε κάθε διπλωματική συνήθεια.

Κ’ έρχεται ύστερα απ’ όλα αυτά ο κ. Ύπουργός με όλο το φούσκωμά του να μάς πει πως «η Έλλάς έπραξε το καθήκον αυτής περιμαζεύσασα εις τας άγκάλας της τους άτυχείς πρόσφυγας».

Το καθήκον της Έλλάδας δεν εΐτανε αυτό. Το πρώτο και κύριο εΐτανε πως να καταφέρει να μη φτάσουν τα πράματα στα μες. Τ’ άλλα όλα είναι λυρισμοί, που δεν έχουν τον τόπο τους, θαρρούμε, σε τέτια περίσταση.

*

ΜΙΑ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΗΣΗ που φάνηκε την περασμένη βδομάδα στη φημερίδα «Δικαιοσύνη» υπογραμμένη από μερικούς νέους δικηγόρους, εΐτανε ένα πρώτης γραμμής φωτεινό γεγονός.

Οι νέοι επιστήμονες που άγανάχτησαν για την άνελεύτερη ενέργεια του Ύπουργού της Παιδείας, που κάλεσε δημόσιους υπάλληλους για να τους άπχαγορέψει να γράφουνε στη δημοτική μας, μάς έδωσαν την ευκαιρία να δούμε πως στον τόπο τούτο δε χάθηκε δλότελα η λεύτερη συνείδηση κι ο φωτισμένος νοός.

‘Η πνοή της επιφύλαξης που χαρακτήριζε πάνω ως κάτω τή διαμαρτύρηση αυτή, υποθέτουμε, πως εΐτανε κάποιο σκέδιο κάποιες πολιτικής προς την Κοινή Γνώμη.

Γιατί βέβαια δεν μπορούμε να φανταστούμε φωτισμένα μυαλά που να μη δέχτηκαν άνεπιφύλαχτα και με όλο το πλάτος που της άζει, την ‘Ιδέα, που να μην έννοιωσαν το ζήτημα το γλωσσικό από την άληθινή μεριά του. Και φυσικά, θα είναι και χαρακτήρες, και θα θελήσουν βέβαια να την εφαρμόσουν μάς και κατάλαθαν τήν ‘Αλήθεια, και να μη περιοριστούν μόνο σε λόγια, όπως όλοι οι άλλοι σημερνοί πατριώτες.

§ 16

Το τέλος του ‘Αλή αρχή δική μας.

Δε θα σταθούμε να περιγράψουμε τα χοντροκοποιά μεγαλεία της ‘Αλήδικης Αύλης στα δέκα στερνά της χρόνια, μήτε να αναλύσουμε τον άκόμα πιά χοντρό χαρακτήρα του νέου εκείνου Πύρρου, καθώς τον ονόμαζαν οι άρίθμητοι παράσιτοι που τον τριγυρίζανε Άγγλοι, Γάλλοι και δικοί μας. Τέλος μήτε θα χολοσκάσουμε άνωφέλευτα με τον ‘Ελληνα τον ποιητή του, το Γιάννη Κερασοβίτη, που του έψελνε άσματα ο άνθρωπος άνάλογα με την άτμοσφαιρα που διάλεξε για τή Μούσα του. Προχωρούμε λοιπό στα περιστατικά της καταστροφής του, που έτυχε να είναι και τα περιστατικά του έθνικου Σηκωμού μας.

Εΐχε ο Μαχμούτης δυο μεγάλους πασάδες να δαμάση, τον ‘Αλή τόν ‘Ηπειρος, και το Μεχμέτ ‘Αλή. Άρχισε από τόν ‘Αλή, σάν πιά κοντά που βρισκότανε, και με τόν εΐπιζε βοήθεια από τους βρακονισμένους Άρβανίτες, ‘Ηπειρώτες, Ρουμελιώτες. Έτσι λοιπό στα 1820 άρχισε ο πόλεμος μεταξύ ‘Αλή και Μαχμούτη. Πήγε από τήν αρχή αρχή ο στρατηγός του Μαχμούτη στους Σουλιώτες,

Χαρακτήρες! Ζητάμε βέβαια κάτι μεγάλο στη σημερινή εποχή, κάτι πολύ σπάνιο σε κάθε εποχή άκόμα, μά έχουμε τήν ιδέα, πως η τωρινή εποχή και οι έθνικες περιστάσεις άπαιτούν χαρακτήρες, και μόνο χαρακτήρες. Όλα τάλλα έρχονται κατόπι μονάχα τους.

Οι νέοι επιστήμονες άμα κατορθώσουν να νοιώσουνε βαθιά τή σημασία του τέτιου λόγου μας, θα σταθούν σε πρώτοι σημαιοφόροι της πολυπόθητης αναγέννησης.

Ός τόσο για τήν ώρα, χαιρετούμε, έπαινούμε, εΐπιζουμε.

*

ΔΥΟ ΔΙΠΛΩΜΑΤΑ ίσα με τώρα τιμητικά έχει κολήσει στην πλάτη του ο Μιστριώτης. Το ένα είναι το περίφημο βούλευμα για τις παραχές των ‘Ορεσσειακών δω λίγα χρόνια, με τήν πρόταση του Εισαγγελέα Μπενή-Ψάλλη, που τότε χαρακτήριζε άκαταλόγιστο. Το άλλο είναι το έγγραφο της όλομέλειας της επιτροπής που διορίστηκε για τήν κρίση των διδαχτικων βιβλίων της Μέσης εκπαίδευσης, που φάνηκε πρό λίγες μέρες στις φημερίδες.

Μ’ αυτό ο Μιστριώτης παίρνει τήν πατέντα του φωνακλά άθρόπου, του βορβοποιού, του σφεροντολόγου, του κουτοπόνηρου, του υποκριτή κλπ. Κι αυτά όλα όχι άεροκουθέντες, μά πράματα χεροπιστά υπογραμμένα από καθηγητές του Πανεπιστήμιου, έπιθεωρητές, γυμνασιάρχες, και λοιπούς. ‘Η άγανάχτηση που φαίνεται σ’ αυτό το έγγραφο της ‘Επιτροπής, μάς κάνει να φανταζόμαστε τί μαρτύρια ύπόφεραν οι δυστυχημένοι δασκάλοι άναγκασμένοι να συνεργάζονται με το φιλολογικό Καρνάβαλο της νέας Έλλάδας.

Νά! λοιπόν ποιά είναι τα καλά του πόλεμου. Εσκαπάζει τους διάφορους Μιστριώτες μια χαρά, και φωτίζει το έθνος για τή χιλιερακλαμριμένη άξία τους.

*

ΑΥΤΕΣ τις μέρες μερικές δημοσιογραφικές φυλλάδες γράφουνε άρθρα πάνω σ’ άρθρα, και δημοσιεύουνε διάφορες σοφές συνέντευξες για να χτυπήσουνε τους «Μαλλιαρούς». Το περίεργο όμως είναι μέσα σ’ όλη αυτή τήν ιστορία, πως κανείς δεν αναφέρει και τα όνόματα αυτουών των Μαλλιαρών. Άλλος βγαίνει και λέει πως ο Βαλαωρίτης εΐτανε καλός ποιητής γιατί έγραψε στη ζωντανή γλώσσα και φυσικά δεν εΐταν μαλλιαρός. Άλλος πάλε λέει για τόν Παλαμά, πως κακά κάνουνε να τότε νομίζουνε μαλλιαροί, επειδή γράφει στη δημοτική. Άλλος πάλε έπαινει έλους όσους γράφουνε τή δημοτική και φυσικά και τόν Ψυχάρη και τόν Παλλη. Άλλος βγαίνει και λέει πως απ’ τα σπλάχνα του λαού πρέπει να βγει η άληθινή ποίηση.

Άμα όμως σκοντάφουνε στη λέξη «Μαλλιαρός» όλοι τότες ανάθουνε, αναψοκοκινίζουνε, κι αρχίζουνε να βρίζουνε τους άγνωστους αυτούς άθρόπους.

Δε θα λάθει στο τέλος κανείς τον κόπο απ’ όλους αυτούς να μάς φωτίσει και να μάς φανερώσει τα όνόματα αυτουών των πανάθλιων μαλλιαρών;

*

και τους πρότεινε να γυρίσουνε από τήν Κέακωρα, τάζοντας τους το Σούλι αν πολεμήσουνε μαζί του. Γυρίσανε ως τρακόσοι νομάτοι, κ’ ένωθήκανε με το στρατό που πολιορκούσε τα Γιάννινα. Γρήγορα όμως καταλάθαν πως του Τούρκου Πασά το τάξιμο εΐτανε λόγια, και μέσον του Μάρκου Μπότζαρη άρχινίσανε να συνεννοούνται με τόν ‘Αλή. ‘Η δουλειά εΐτανε κάτι πιάτερο από κοινή άπάτη. Εύλογα μάς τήν παρασταίνουνε διπλωματική, αν κρίνουμε από τα στερνά. Γύριψε ο Μπότζαρης από τόν ‘Αλή τα Σούλι, με τή συμφωνία να πολεμήσουνε, κι αυτός κ’ οι Ρουμελιώτες κ’ οι Μωραίτες, τόν Τούρκο. Και τή γύριψε το Σούλι με τήν πρόφαση πως εκεί προφυλαγμένοι οι Σουλιώτες θα μπόρεσουνε να χυμίζουνε εύκολότερα καταπάνω του έχτρού. Δέν τα πολυπίστευε αυτά ο πονηρός ο ‘Αλής, μά στενοχωρημένος όντας, συμφώνησε. Έκλεισε η συμφωνία στα τέλη του 1820, τρεις περίπου μήνες πριν το Σηκωμό. Ξανανεθήκανε λοιπόν οι Σουλιώτες στα βράχια τους, όχι για να βοηθήσουνε τόν ‘Αλή, παρά για να δώσουνε το σύνθημα του Άγώνα, γιατί κι ο Μπότζαρης κ’ οι άλλοι Σουλιώτες εΐτανε πιά κατηχημένοι από τή Φιλική ‘Εταιρία.

Μου φαίνεται πάντα ο γυρισμός εκείνος τω Σου-

ΤΙ ΘΑ ΠΕΙ μαλλιάρης; Και με ποιά έννοια παίρνει τή λέξη ο πολλός κόσμος;

Μαλλιάρης είναι κείνος ο όχτρος του έθνους, που θέλει να χαλάσει τήν εθνική γλώσσα, να γράφει παντού και πάντα χαζομάρες κι ανοησίες, να βρίζει όσους εργάζονται για τήν πνευματική ανάπτυξη του λαού, να χαντακώνει τή λαό μέσα σε πρόληψες κι αερολογήματα και να μαζεύει και παράδες προδίνοντας τή Έθνος.

Εφαρμόστε αυτό τον όριεμό πάνω στο Μιστριώτη και στα κοπέλλια του, και θα δείτε πόσο ταιριάζει. Αυτός θέλει να χαλάσει τήν εθνική γλώσσα μας, αυτός γράφει και λέει ανοησίες, αυτός βρίζει τούς δημοτικιστές που εργάζονται για τήν γκρέμισμα τής πρόληψης και τήν ανύψωση του λαού, αυτός μαζεύει παράδες με τήν διδαχτικά του βιβλία τή μυαλοσκοπιότητα.

Λοιπόν δτα βρίζει ο Μιστριώτης τούς μαλλιάρους βρίζει τόν εαυτό του. Με γιά του!

Τ' ΑΓΑΠΗΜΕΝΑ ΜΕΡΗ

(όνειροδήγημα)

Του αγαπητού μου κ. Α. Ταυμόπουλου

Συχνάζαν άλλόκοτοι άνθρωποι εκεί. Γιατί όμως όλος ο κόσμος τήν όνόμαζε «Αγαπημένα Μέρη» αυτάνους κανείς δέν τή ξέρι. Με όλη τήν περιέργεια που έχει ο καθείς να τή ξεψαχνίσει όλα. Σάν όλα τή όνόματα που ζούν μέσα στους θρούλους, σάν τις επιγραφές εκείνες, τις άπάνου σε ταφόπετρες, ή σε παλιά μαρμάρια μνημεία για να υποβάλουν ώραία αισθήματα στους τρελλούς τραγουδιστάδες και να σκανταλίζουν τούς ψυχρούς αρχαιολόγους, τούς ψυχρότερους άπ' τις ταφόπετρες κι άπ' τήν μάρμαρ' αυτάνους μνημείων, που βάλθηκαν να σέρνουν στην πολυκαιρισμένη τους μια επιγραφή ή ένα όνομα σάν μυχόφυμα.

Εκεί δέν ήταν γραμμένο σε καμμία πέτρα, σε καμμία κολόνα, σε κανένα μνημείο ή επιγραφή αυτάνή, που κάνει τόν καθένα να πιστρέφη μ' ένα γοργότατο βήμα στον περκαμένο καιρό! Μα κείνος που πέρασε διαβατικός κι άργοπλάνητος κείθενες, είν' άδύνατο να μνή άκουσε τή πολυμίλητα δέντρα, ή τή πουλιά στα κλωνόκλαρα τους, ή τή νερά στους ίσκιους τους να συχνολέν στο διαβατικό κι άργοπλάνητο πώς εκεί, εκεί είναι τ' Αγαπημένα Μέρη αγαπημένα σε όλους τούς καιρούς χωρίς να ξέρη κανείς τήν αίτια και συχνασμένα πάντ' άπ' τούς πιδό άλλόκοτους ανθρώπους του καθενός καιρού.

λιωτώνε σάν άνέβασμα μεγάλου Ηγεμόνα στο θρόνο του, να δώση στον κόσμο σοβαρό και πολυσήμαντο μήνυμα.

Επίασαν πρώτα τή Σούλι, και κατόπι τήν Κιάφα. Συστήσανε πρόχειρη Κυβέρνηση, συναγοικιόντανε με σπουδαία επαναστατικά κέντρα και στα Έφτάνησα κι άλλο, τέλος κι άπό τόν Υψηλάντη λαβαίαννε γράμματα. Με τή Μάρκο λοιπόν άρχηγό τους κατεβήκανε να βοηθήσανε τάχα τόν Άλ. Παίξαν με τόν καιρό όσο μπόρεσαν. Στο μεταξύ ο Μαχμούτης άλλαζει στρατηγό, και στέλνει τή Χουρσίτη, τή φοβερό Πασά του Μοριά (Γενάρης, 1821). Ο μισμός αυτός του Χουρσίτη άπό τή Μοριά στάθηκε για τούς Μοραίτες ούρανοκατέβατη άφορμή. Είσπασε, καθώς ξέρουμε, τή κίνημά τους τις 25 του Μάρτη, και μένει για τήν τιμή τους πού αυτάνή τή μέρα όρισε κατόπι ο λαός εθνική του γιορτή. Ο Υψηλάντης είχε ξεκινήσει άπό τή βορεινά τή Φλεβάρη. Η Ρούμελη και τή νησιά σηκωθήκανε λίγο κατόπι. Αναψε λοιπόν παντού ή φωτιά, κι όμως ο Χουρσίτης έμνησκε ακόμα μπλεγμένος με τόν Άλ. Μόλις τόν ξέκαμε στην άρχή του άλλου χρόνου, όταν ή θυσία εΐτανε πια τελεσμένη. Βαλτέσι, Θερμπούλα, Έρεσσό, Μονεμπασιά, Πύλο, Τρι-

Κανείς άπ' τούς άλλους δέν πατούσε ποτέ σ' αυτάνους τούς τόπους άν και ο καθένας άποθυμούσε προτού σφαλήση τή μάτια του και κατεβή στην άλλη ζωή, πολύ άποθυμούσε να πατούσε τή πόδι του μια βολά σ' Αγαπημένα Μέρη, που τή συχνάζουν οι άλλόκοτοι άνθρωποι. Κι όσο εύκολο φαίνεται πάντα να πραγματοποιηθή αυτάνή ή άποθυμιά των άλλων, τόσο δύσκολο είναι στην αλήθεια, μα τή Θεό δίχως να καταλαβαίνη και σ' αυτάνή τήν αίτια κανείς, άφου τή μέρη που λέμε, είναι στο μέσο τής πολιτείας τους. Εκεί σ' ένα μικρόν άνήφορο μιας τάπιας και δέν είναι να πής μήτε στα βάθη τής θάλασσας που κατοικούν οι γιαλογιαλούρες, μήτε στη σπηλιά που αναβρύζει τή άθανατονερί, που πάνε τή βρασιλόπουλα και πια δέ γυρίζουν που δ' αυτάνους μπόρουσε να υποθέση κανείς πώς είναι και φαντασίες των βαρσικιωτων, και μπόρουσε να υποφιαστή πώς θένε να τόν περάσουν για μωρουδέλι να τού πούν σ' καλή καθούμενα και τώρα πίσω, πίσω παραμύθια που λέν οι γοιές.

Δικαιολογούμενοι χωρίς να νάναι και δικαιολογημένοι, όταν κάθε βράδυ που άποσάνουν τις δουλειές τους και ξεχύνονται είτε προς τήν δρόμο των κυπαρισσιών, προς τις δυσμικές ώρες γι' άναφυχή, είτε προς τήν παλιά Πύλη τής χώρας τους και ρωτιούν τή αναμέταξύ τους άν επήγαν και σήμερα εκεί άπάνου, ή άν σκοπεύουν τή νύχτα, ή τήν άλλη τή μέρα να μεταβούν, κοιτάζονται σάν πετρωμένοι και χωρίς να βγάσουν μιλιά προχωρούν συλλοισμένοι τή δρόμο τους.

Κι όμως σ' Αγαπημένα Μέρη συχνάζαν και συχνάζουν πάντα κάποιοι άλλόκοτοι άνθρωποι. Πολ- λές φορές τυχαίνει να νάναι και σημειωμένοι μερικοί άπό δαύτους τόσο, που να κινούν τόν περιγέλο, λέει ο κόσμος. Οι πιδό πολλοί, για να μνή ξεχνούμε τίποτε, άφίνουν τή μαλλιά τους μακριά σε γυναίκες κι ή θάναι ψηλοί, ψηλοί σάν κυπαρίσσα δίχως καμμία νοστιμιά, ή τόσο κοντούληδες που τή χάνει τή λογική σου. Μα ή αλήθεια είναι πώς καμιά βολά τυχαίνει να βγαίνουν άπό δαύτους και κάποια παληκάρια τόσο πανώρια, αγαπόπλαστα, που άκριβώς γι' αυτάνους δέν ξεδιακρίνονται άπ' τούς συντρόφους τους, γιατί ή όμορφιά τους ή ύπέροχη μοιάζει τόσο σάν ζωτικιά κι άφύσικη που πάλι δέν ξέρι τί να συλλοιστή κανείς κι άριέται μοναχά στο να ξεκαρδιστή γελώντας μαζί τους.

Για πρώτη του βολά θα δή κανείς τόσο πολύ

πολη, — όλα τή πρώτα εκείνα σημάδια τής νέας μας ιστορίας, εΐτανε χαραγμένα. Ως κ' ή πρώτη ή Εθνική Συνέλευση τής Επιδάουρας είχε συγκροτηθή, κ' ή άπόφασή της κήρυχνε μπροστά σε Θεό και σ' ανθρώπους πώς τή Έθνος ύπάρχει.

§ 17

Μερικοί στοχασμοί.

Στέκεται εδώ ο δδηγός μας και μας άνακεφαλαίωνει όλα τή επαναστατικά κινήματα, άρχινώντας άπό τή στερνά αυτάνους άναφέραμε, και πηγαινόντας βήμα βήμα πίσω ως τήν περίφημη ιδέα του άθρήνου τής Κωνσταντινουπόλεως, θέλοντας να μής δείξη πώς όλοι οι Άγώνες εκείνοι εΐτανε είδος άλυσιδα, που στερνός της κρίκος στάθηκε ο Έρως ο Άγώνας. Αλήθεια, τή όμολογεί πώς άπό τή κινήματα εκείνα έλειπε ή ένωση, ή συνέργεια, καθώς κι ο ένας, ο ίερός ο σκοπός, και πώς ή Φιλική Έταιρία μας τήφερε τή απαραίτητα αυτάνους συστατικά. Έπρεπε όμως να μολογήση και κάτι άλλο. Έπρεπε να μής τή ξηγήση καθαρά πώς άπό τούς άγώνες εκείνους οι πιδότεροι εΐτανε άντεθνηκοί, και

ταιριασμένες κι άρμονισμένες τήν Όμορφιά με τήν Άσκημιά, σε δίδυμες άδερφάδες: δυό πράγματα τόσον άταίριαστα και τόσον άνάρμοστα για όλους όσους βλέπουν τήν άπανωσιά των πραγμάτων και βγάζουνε τή σοφά τους συμπεράσματα. Μα δ' αυτάνους δέ δισταζω να πω πώς είναι και φλυαρίες, που τίποτε δέ μής λένε και πώς κάθε άλλο άπ' αυτάνους θέλει να συμπεριλάβη ή τωρινή μας ιστορία.

* *

Λένε πώς εΐταν καιρό: θα πάνε πολύ λιγιστά χρόνια άπό τότες: έναν καιρό — εδώ και χρόνια τόσο μετρημένα στα δάχτυλα ενός ανθρώπινου χεριού — στη συντροφιά τήν παραξενη που γέμιζε και ζωήρευε τ' Αγαπημένα Μέρη, ξάνοιγες κι ένα λαμπρόπλαστο παληκάρι, που ο κόσμος ζηλεύοντας και μνή ξηγώντας τήν όμορφιά του, έλεγε πώς τή μισούσε άκριβώς άπ' τή μέρα που συνδέθηκε και φιλιώθηκε με τή μυστηριώδικη συντροφιά των αγαπημένων μερών. Αυτάνους, μα τή Θεό, είναι ψέμμα σάν όλα που παραδέχεται τή πλήθος. Γιατί τή δική μας παληκάρι που έμοιαζε σάν τή ξανθολούλουδο και σάν τή μονογιά του Άπρίλη, εΐταν αληθινός ρηγόπουλο, δίχως κι αυτάνους να τή ξέρη: ένας λόγος για να μνή παινεύεται ποτές του και να μνή καταφρονάει τόν τίμιον άνθρωπο ή μεγαλύτερη αίτια τούτ' αυτάνους πάλι για να γεννήση τήν άντιπάθεια, προτού καλή καλή χαρή τή φως τής μέρας.

Σα μάθαινε πώς γινόταν τόσοσ λόγος γι' αυτάνους σ' όλους τούς κύκλους του πλήθους και τού σέρνανε ξοπίσω του κατηγορίες με τή καντάρι, για τούς τρόπους του, για τή ζήση του και για τή καθετί του, στρογγύλευσε τή γλυκά μάτια του, άναίθωκατέβαζε τή φρούδια του, σούφρωνε τή ρόδινα χείλια του κι έμην' έξτατικός για πολλήν ώρα δίχως να βγάξη μιλιά και γινόταν όλος ένα έρωτηματικό:

«Γιατί, καλέ μου, γιατί;»

Αλήθεια γιατί; Μπά, τί λόγος! Άς είναι καλά... Πάντα καλά ως είν' ο κόσμος και κόσμος είναι κι ως λέη. Στ' αγαπημένα μέρη που συχνάζαν οι άλλόκοτοι άνθρωποι κι αυτάνους με τόν καιρό ταχτικώτερος άπ' όλους εΐγινηκε.

Ο ήλιος ποτές του δέν έριχνε άπότομο τή φως του εκεί άπάνου και μόνος του θέρωσε τή ταπιοέλατα να φουντώσουν, να ψηλώσουν, για ν' άριώνεται ή δύναμή του πέφτοντας, έχι μόνο να μνή ενοχλή τή πανέννοστο ρηγόπουλο, μα δλωσδιόλου τή

πώς μόλις τήν άρχή του δέκατου όγδοου αιώνα άρχινούμε και βλέπουμε κάποια εθνική συνείδηση μέσα στα σπλάχνα τής Κλεφτουριάς, κι αυτάνους πολλές φορές φαρμακωμένη άπό πολυκαιρες ήθικες άρρώστιες.

Ο Λάμπρος Κατζώνης κ' οι Σουλιώτες εΐτανε πρώτοι που μής φανέρωσαν τή ήρωικώτερα ψυχόρμητα τής φυλής, οι πρώτοι μας εθνικοί δδηγοί, προφήτες και μάρτυρες. Αυτοί ριζώσανε τόν αληθινό, τόν αυτότελο και τόν ανεξάρτητο Έλληνισμό μέσα στη ρωμαϊκή ψυχή, και δίχως εκείνο τή γνήσιο συστατικό του άθανάτου εθνισμού μας ο άλλος, ο άπ' έξω Έλληνισμός, ο φωτισμένος άπό τις έθνοφτιαστρες ιδέες του νεότερου πολιτισμού, ο πατριωτικός, ο φιλότιμος, μα πάντα πλακωμένος άπό κανόνες στενοκέφαλου δασκαλισμού, θα κατόρθωνε τήσο λίγα, που ως κ' ή Φιλική Έταιρία του θα χανόντανε σε άδοξης λησμονησίας βαθιά.

Ηρθε όμως στην ώρα της ή ένέργεια αυτάνους τής Φιλικής Έταιρίας, και μής έφερε τώνα, μα σωτήριο καλό της, τήν ένωση. Καλό βγαλμένο όχι άπό κλασσικές μελέτες, που ά μής έδειχναν ένα δοξαμένο παράδειγμα Έλληνικής συνέργειας, μής έφτανε μύρια έλεεινά παραδείγματα χωρισμού και κα-

ἐναντίο· νὰ τοῦ χαϊδεύῃ μόλις δὲ μ' ἕνα ἡμερώτατο φῶς τὸ ἀγγελικὸ πρόσωπό του καὶ νὰ τοῦ μεταγίγνησθῃ στὴ σκέψῃ του ἱστορίες καὶ ἱστορίες ἕνα σωρὸ τῶν κύκλων φωτεινές.

Οἱ μάγοι δὲν ἔχουν ἀνάγκη τῆς ἀνώφελος τῶν ἀνθρώπων ἀγάπης· καὶ πὼς τὸ λέν ἄλλιως ποῦ δὲν ἔχουν καιρὸ; Οἱ μάγοι ποῦ βυζαίνουν ἀπ' εὐθείας ἀπ' τὴ Φύση, σὰν αἰώνια βυζασταροῦδια, γάλα θεοτικὸ, ἀμβροσία μακάρων, ποῦ στήθουν ἀνταπόκριση μὲ τοὺς κορυδαλλοὺς καὶ μὲ τὰ φεῖδια, μὲ κάθε κοσμικὸ καὶ ὑπερκόσμιο, ποῦ κατεβαίνουν τὴ θεοσκοτεινὴ σκάλα τοῦ Μυστηρίου καὶ ἀνεβαίνουν καὶ πάλι τὸν ἀπὸ καὶ τὰ βάζουν καὶ μ' ὅλους τοὺς Θεοὺς κάποτε; Οἱ μάγοι, ἀμὲν οἱ μάγοι δὲν ἔχουν ἀνάγκη τῆς φιλίας τῶν ἀνθρώπων καὶ πὼς τὸ λέν ποῦ δὲν ἔχουν καιρὸ; Οἱ ἀνθρώποι πρέπει νὰ ἔχουν ἀντίθετη ἀνάγκη τῆς φιλίας αὐτῶν—πὼς νὰ τοὺς ποῦμε—τῶν συχναστῶν τῶν ἀγαπότοπων.

* *

Τὸ δέντρο, τὸ φεγγάρι καὶ ὁ μάγος. Ὁ μάγος, τὸ ἀηδὸν καὶ ἡ ἀγριοτραναφυλλιά. Ὁ βορριάς, ἡ μουσικὴ καὶ ὁ μάγος. Σύμβολ' ἀνακατωμένα καὶ ἀξεδιάλυτα. Ὅσο καὶ ἂν τὸ καθέν' ἀπ' αὐτὰ ἀποτελοῦσαν μιὰ ξεχωριστὴ ὑπαρξή, εἴταν στιγμὲς ποῦ σμίγανε μὲ τόσο παράδοξο τρόπο, ποῦ ἐβλεπες ξαφνικὰ ἕνα δέντρο μὲ ἀνθρώπινο κεφάλι γιὰ κορφή του· ἐβλεπες ἕναν ἄνθρωπο μὲ ἀγριοτριαντάφυλλα ἀντὶς μᾶλλιά καὶ ἐβλεπες τ' ἀηδὸν νὰ κατεβάζουν τὸ φεγγάρι ἐκεῖ κάτω καὶ τὸ Βορριᾶ πάλι νὰ σκεπάζῃ τὸ ζωτικὸ θέαμα μὲ τὸν ἀπὸ σύννεφα μελανὰ μαντύα του γιὰ ν' ἀναστατώνῃ τοὺς παθιάρηδες ρωμαντικούς. Τὸ παληκάρι ποῦ γνωρίζοταν μοναχὰ μὲ τ' ὄνομα μάγος, δὲν ξέρεε ἀσφαλῶς κανεὶς νὰ πῇ, ἂν γεννήθηκε κάτω στὴ χώρα τῶν ἀνθρώπων, σὲ κάποιον ταπεινὸ καὶ ἀπόξενο σπιτάκι, ἢ σὲ παλάτι μαρμαρόχριστο ἀπὸ κάποιους γονιοὺς ποῦ πεθαίνουν. Ἀπ' ἐναντίας μάλιστα θρυλιόταν ἀπὸ μερικοὺς πὼς τάχα ἢ ὁ Βορριάς καὶ ἡ Λεούκα τὸ ἀπόρριξαν ἐκεῖ σὲ Ἀγαπημένα Μέρη κάποιαν αὐγή, ἢ πὼς ἔπεσε σὰν πεσοῦμενο ἀστὲρὶ ψηλὰ ἀπὸ ἄγνωστο οὐρανὸ, κάποια ὀργανιστικὴ νύχτα τοῦ Μᾶκη, ἢ πὼς δημιουργήθηκε ἔτσι ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε ἀπὸ τὴν ἡμερὴ τῶν φουντωμένων κλωναριῶν μουσικῆ, σὰν ἤχος νέος δυσαρμονικός καὶ παράταιρος ποῦ βγαίνει ἀπὸ κάποια ἀκατεχία γιὰ νὰ γίνῃ μιὰ μέρα ὁ ἴδιος αἰτία καινούργιας δημιουργίας.

Ἡ μόνη ἀφορμὴ ποῦ τὰ δέντρα ἀλλότροπα ἀπλωναν τοὺς ἴσκιους καὶ τὶς δροσιές τους σὰν παρυσιαζόταν ἀνάμεσόν τους· τὸ φεγγάρι ἀλλότροπα

φώτιζε τὸ πρόσωπό του καὶ τ' ἀηδὸν πετώντας στοὺς ὤμους του, τραγουδοῦσαν περιγλυκὰ καὶ ἐπίμονα πασκίζοντας νὰ τοῦ μπάσουν στὸ νοῦ καὶ στὴν καρδιά του τὴν ἀνησυχία μὲ τ' ἀντίθετα συναισθηματὰ της.

* *

Πολλὲς φορές ὅταν τὰ κυριακάτικα πρωινά, ποῦ οἱ ἀνθρώποι ὅλοι στολίζονται κάπως κωμικὰ μὲ τὶς πιὸ καινούργιες τοὺς ἀλλαξίες γιὰ νὰ μεταβοῦν στὴν ἐκκλησίαν τους νὰ λειτουργηθοῦν, σταματοῦσε τὸ παληκάρι στὴ χοντρή ἐκκλησόπορτα, εἴτε γιὰ νὰ ματαιοσταυρῆ κάπως μιὰ πίστη, ποῦ ἔχασε ἀπὸ πολὺν καιρὸ, μὲ ὅλες τὶς γλυκαγγίχτρες ἀνεμνήσεις της, εἴτε γιὰ νὰ πάρῃ τὴν εἰκόνα τῶν πολυπροσευχομένων πολυευλαβῶν, εἴτε καὶ γιὰ νὰ στερεώτῃ καλλίτερα κάποια του πεποίθηση ὑστερινώτερη ξαναπαρατηρῶντας τὰ φαμφαρόνικα κινήματα κάποιων μαυροσκεπασμένων καλοθρεμένων ἀνθρώπων, ποῦ στάθηκαν εἰδῶλα ξωφρενικὰ μιᾶς χρόνιας ψευτοσύνης, εἴτε καὶ, ποῖος ξέρει... Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς περνοῦσε κείθενες ὀλότελα ἀπαρτήρητος ἀπὸ τὸ πλῆθος ποῦ εἴταν ἀφοσιωμένο στὰ θεῖα ρήματα τὰ ἐξερχόμενα ἀπὸ στόματα νοῦφρων, μὲ ρινόφωνη καὶ σκιστὴ μελωδία, σὲ γλῶσσα ἀκατανόητη καὶ γι' αὐτὸ θεοσεβούμενη.

Μιὰ γλυκιὰ κόρη ἀνακατωμένη στὸ πλῆθος ἔστρεφε συχνὰ τὰ μάτια της καὶ ἀντίκρυζε τὸν ἀγγελικὸ ἀντίχριστο, δείχνοντας μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ βέβαια, πὼς δὲν εἴταν καὶ τόσο φανατικὴ σὲ ὅλα αὐτὰ ποῦ διαδραματιζόντουσαν ὀλόγυρα.

Πολλὲς φορές καὶ τὰ σφαγμένα δειλινά, ἡ κόρη συνανπατοῦσε τὸ ξανθὸ παληκάρι ποῦ ἀνηφόριζε πρὸς τὴν τάπια τῶν Ἀγαπημένων Μερῶν, ἐκεῖ στὸ σταυροδρόμι ποῦ διαχωρίζει σὲ δύο, τὴν κατοικημένη ἀπὸ τὴν ἀκκοινητὴ πολιτεία.

Πολλὲς φορές στὴ συλλοή της πέρασε ὁ ξανθὸς νιὸς μὲ τὴν ἀλλοτινὴ ὁμορφίαν καὶ ἄλλες τόσες στάθηκε ἐπίμονα ἐκεῖ σὰν πειρασμός.

Πολλὲς φορές σπρωγμένη ἀπὸ κάποιο ἀζύμωτο αἶσθημα, ξέτασε νὰ μάθῃ καθέκαστα γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ παληκαριῦ καὶ ἡ ἀόρατη σκάλα στήθηκε πολὺ νωρὴ ἀπὸ τὴ σκέψῃ στὴν καρδιά της, ἀπ' ὅπου κύλησε τὸ παληκάρι χωρὶς πολλὰς δυσκολίες. Καὶ κάποτε ποῦ ἡ ἀπελπισία τῆς στένεψε ἀβάσταχτα τὰ ὄρια τῆς ζωῆς της, ἔλαβε τὴν ἀπότολμη ἀπόφαση νὰ ἀνεβῆ στ' Ἀγαπημένα Μέρη, ἀνάμεσα ἀπ' τοὺς ἀθάνατους ἴσκιους τῶν ζωτικῶν δέντρων νὰ δοκιμάσῃ καὶ αὐτὴ τὸ γραφτὸ της.

* *

Δὲ λουσαρίστηκε ὀλότελα καὶ δὲ ντύθηκε φαν-

ταχερὸ φόρεμα μὲ χτυπητὲς ταντέλλες καὶ πλουμίδια. Οὔτε τῆς Πόλης χεροβράχιολα, οὔτε τῆς Ἰντίας πετράδια, οὔτε δαχτυλίδια καὶ σκουλαρίκια μὲ σπάνιες διαμαντόπετρες δὲ φόρεσε. Μόνο στὴ βρῦση—τὴν κυρούλα τὴ βρῦση—τῆς μικροσκοπικῆς αὐλῆς της, κατέβηκε καὶ πλῆθιζε παστρικὰ καὶ δροσιμένα. Χτενίστηκε ὁμορφα καὶ ἀπλὰ· ἔδωσε τὰ πυκνόσγουρά της μὲ μιὰ βελιόχρωμη κορδέλλα· ἔρριξε καὶ μιὰ ποδιὰ ἀπάνου της, περίσσα ταιριασμένη στὸ κορμάκι της καὶ ξεκίνησε ἀργὰ, ταπεινὰ σὰ γιὰ σὲ τάμμα.

Στ' ἀγαπημένῃ μέρη ποτὲς ἄλλοτε δὲ συνέβηκε τέτλια λαχτάρα ζωῆς νὰ ξεχυθῇ. Ὅλα ποθοῦσαν τὰ πράγματα ὀλόγυρα. Ὅλα λὲς ἀνοίγαν ἀγκαλιές σὰ νὰ πρόκειται κάποιον νὰ δεχτοῦν χαμένο τους καλὸ, ποῦ ἀπὸ καιρὸ εἴταν χαμένο καὶ ἀπὸ καιρὸ κουράστηκαν νὰ τὸ προσμένουν, κουράστηκαν νὰ τὸ ἀποζητοῦν. Κι εἴταν τὸ καρτερίσμα τους αὐτὸ—ἡ ἱερὴ ἀδμημονία—μιὰν ἀπιαστὴ ἀρμονία πρωτεχτέστη, ἀπ' ὅλα τὰ ἐμφυχα καὶ ἀψυχα ὄντα τῶν μερῶν ἐκείνων, σὲ ὅλες τὶς ἄκρες:

«Κάτι θὰ συμβῆ, κάτι θὰ γίνῃ!»

Ἐμοιαζε σὰ νὰ λὲθ ἡ ἀρμονία αὐτὴ ποῦ ὅλο τὰ ἔλεγε καὶ ὅλο τὰ ξανάλεγε γλιγώρα, γλιγώρα. Κι ὅταν ξεπρόβαλε ἀνάμεσόν τους τὸ χαμένο καλὸ ποῦ εἴταν ἡ κόρη ποῦ λέγαμε, ἡ σκηνὴ εἴταν στὸ συμπλήρωμά της. Ἐμοιαζε σὰν τὶς θρησκευτικὲς ἐκείνες θολογραφίες σὲ παλαικὲς ἐκκλησιές ποῦ παρσαταίνουν ἕνα Θεὸ ποῦ κατεβάνει πρὸς τὰ πλάσματά του.

Ἡ μυστηριώδικη συντροφιά ἀνησούχησε μιὰ ἀλλόκοτη, σφοδρὴ ἀνησυχία. Σάπασαν ὅλοι καὶ ὅλοι κυριεμένοι ἀπὸ τὸ ἴδιο συναίσθημα γύρισαν ἀπότομα καὶ νευρικὰ καὶ ψιθύρισαν:

«Κάτι συνέβηκε, κάτι ἔγινε!»

Τυχεροὶ καθὼς σταθήκαμε νὰ βρεθοῦμε γεννημένοι ἀπὸ μεγάλους προγόνους, ἄξιοι καθὼς βγήκαμε νὰ ποδεῖξομε τὴ γνήσια μας συγγένεια μὲ ἡρώισμούς σὰν τοὺς παλιούς ἐκείνους, ἂν εἴχαμε καὶ τὴ διπλωματικὴ ἀξίωσίνῃ ἐνὸς Ἰταλοῦ ἢ κ' ἐνὸς Βούργαρου. θὰ τονε γυρίζαμε τὸ Φιλελληνισμὸ τῶ χρόνων ἐκείνων σὲ πολῦτιμο σύμμαχο. Τὸν ἀφήσαμε ὅμως νὰ γίνῃ ἀπλὸς Προστάτης μας μὲ τὴ δουλικὴ καὶ ἀναξιοπρεπὴ διαγωγή μας, καὶ μᾶς ξέφυγε λαμπρὴ εὐκαιρία ἢ εὐκαιρία νὰ συστήσομε ἀκέρια ἐθνικὴ ὑπαρξή καὶ δύναμη, ποῦ ποτὲς δὲν ἀποδείχτηκε ἡ ἀνάγκη της τόσο τρανὰ ὅσο σήμερα, ποῦ μᾶς φοβερίζουνε ὄχτροι τρεῖς χειρότεροι καὶ τρεῖς δυκατώτεροι (1).

Τοῦ φιλελληνισμοῦ ὡς τόσο ἡ ψυχολογικὴ ἢ ἀνάληψη ἀνήκει ὄχι τόσο στὴν ἐποχὴ ποῦ ξετάζομε, ὅσο στὴν ἀργότερη ἐποχὴ τοῦ Ἀγῶνα. Μένει λοιπὸν καὶ αὐτὸ τὸ ζήτημα στὰ χεῖρα τοῦ ἱστορικοῦ ποῦ δὲν ἤρθε ἀκόμα. Ἐμᾶς δουλειὰ μας εἶναι, τώρα ποῦ γνωρίζαμε κάπως τὴν πολεμικὴν, ἢ ἄθετε τὴν πολιτικὴν ζωὴ τοῦ ἔθνους τὸν καιρὸ τῆς Τουρκοκρατίας, νὰ ξετάσομε καὶ τὴν ἄλλη μας τὴ ζωὴ, τὰ γενικὰ συστατικά μας, τὰ κεφάλαια μ' ἄλλους λόγους ποῦ κρατούσαμε τὴ στιγμὴ ποῦ καταπιανούμαστε τὸν Ἀγῶνα, ὀλικὰ, κοινωνικὰ, ἠθικὰ, νοητικὰ. Αὐτὰ περίπου μᾶς ἀραδιάζει καὶ ὁ ὁδηγὸς μας, ὥστε ἄ; ἀκολουθήσομε καὶ σ' αὐτὰ, νὰ δοῦμε ὡς πόσο τὰ καλοννοίωσεν καὶ τὰ καλοζύγιασεν, λοιπὸν ὡς πέσο τὰ καλοννοίωθαι καὶ τὸ ἔθνος, ποῦ τὸν ἀκούει καὶ τονε μελετᾷ τώρα τόσους χρόνους.

(ἀκολουθεῖ)

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

1) Ἐκεῖνο ποῦ μᾶς φέρνει κάποτε σὲ ἀπερίγραπτη ἀπελπισία εἶναι οἱ δουλοπρεπεῖς ἰδέες ποῦ ἀκούμε καὶ σήμερα ἀκόμα ἀπὸ μερικοὺς, καθὼς λόγου χάριν τάπιστευτα ἐκεῖνα λόγια τοῦ «Ἐμπρός» σ' ἕνα φύλλο τοῦ Μάρτη, 1907: «Ἡ Ἑλλὰς ἦτις ἀνεγεννήθη καὶ ὑψίσταται δικαίωματι ἀναμνήσεως, δὲν ἔχει οὐδένα λόγον ὑπάρξεως, εὐθὺς ὡς θράυση καὶ τὸν τελευταῖον αὐτῆς δεσμόν μετὰ τοῦ ἀρχαίου κόσμου, (δηλαδὴ τὴν Καθαρεύουσα!)».

ταστροφῆς· μὰ βγαλμένο ἀπὸ τὴν παγκόσμια ἱστορικὴ πείρα, ἀπὸ τὴ νεώτερη μορφή τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ μάλιστα μὲ τρόπο μεγαλοστοχάστο καὶ μεγαλοσκεδίαστο, μὲ τὴν ἰδέαν δηλαδὴ νὰ ἐνώσῃ ἔθνος χωριστικὸ ἀπὸ φυσικὸ του καὶ ἀπὸ προγονικὸ του, γαργαλίζοντας κ' ἐρεθίζοντας τὴ μεγαλήτερη ἀδυναμία ποῦ τοῦ κολλήσανε τὰ πολυαἰώνα βάσανά του, τὴν ἀδυναμία νὰ προσμένῃ ἀπ' ἄλλου βοήθειες, καὶ μάλιστα βοήθειες ἀόρατες καὶ μυστικῆς, ποῦ ταιριαζάνε τόσο καλὰ μὲ τὴ ζωὴν φαντασία του.

Υστερόλογος.

Τέτοιοι λοιπὸν εἴτανε ὁ δρόμος ὁ ἀνηφορικός, ὁ ἀνώμαλος, ὁ σκοτεινὸς καὶ ὁ βασανισμένος, ποῦ ἀκολουθήσανε οἱ πατέρες μας ἀπὸ τὴν Ἀλωση στὸ Ἐνωσιέν. Αὐτὰ εἴτανε τὰ παινέδια τους καὶ τὰ ψευδάδια τους. Ἀπὸ τὴ μιὰ ζωντανάδα, ἐπιμονή, ἐλπίδα, ἡρώισμό. Ἀπὸ τὴν ἄλλη φευγάλα, δουλοπροσύνη, ἀχαραχτηρισία, ζητιανιά, ἀσυστασία, χωρι-

σμός. Κέρδισε ὁ ἡρώισμός κ' ἡ φυσικὴ τοῦ λαοῦ ξυπνάδα κ' εὐγένεια, καὶ μὲσ' ἀπὸ τὸ χάος ποῦ πολλοὶ ἄλλοι λαοὶ θάφτανίζοντανε μιὰ γιὰ πάντα ὁ Ἑλληνικός ὁ λαὸς εἶχε δὲν εἶχε βρῆκε τὸ δρόμο του. Δὲ βρῆκε τὸν πιὸ ἴσιον καὶ τὸν πιὸ εὐκόλο δρόμο. Ἄν τὸν ἔβρισκε, θάτανε σήμερα τέλεια καὶ τάποτελέσματα τῶν ἀγῶνων του. Δὲν μπόρεσε νὰ συνειδέσῃ καὶ νὰ κυβερνήσῃ μὲ τὸν ἴδιο πάντα τελικὸ σκοπὸ τὴν ἀπέραντη δύναμη ποῦ κατεῖχε. Ἄν τὴ γνώριζε αὐτὴ τὴ δύναμη, θὰ καταχώνιαζε ὄχι μονάχα τὸν τύραννό του, μὰ καὶ ὅσους ἄλλους τολμούσανε νὰ τονε σταματήσουνε. Καὶ θὰ βλέπαμε σήμερα Κράτος Ἑλληνικὸ ἀκέραιο καὶ μέγα. Ἐγινε ὅμως ἡ δουλειὰ του μισή, καὶ μάλιστα χρειαστήκανε θυσιῆς ἀδήγητες γιὰ νὰ συγκρατηθῇ ὅπως ὅπως ὁ ἀγῶνας. Τὶ παράξενο λοιπὸν ἔβγηκε μισὸ καὶ ἀποτέλεσμα! Τὶ παράξενο ἂν ἤρθε στὸ τέλος ἀληθινὴ ἀνάγκη ἀπὸ ξένη βοήθεια, ἀπὸ τὴν πανούκλα αὐτὴ ποῦ τὴν ὀνειρευόμαστε πάντα σὰ νὰ εἴτανε οὐράνια Θεά, καὶ ποῦ μᾶς τάφηκε ὅλα μισὰ καὶ κολωμένα. Μισὴ Ἑλλάδα, μὲ μισὴ ζωὴ, μὲ μισοὺς πόρους, καὶ μὲ μισὲς ἐλπίδες.